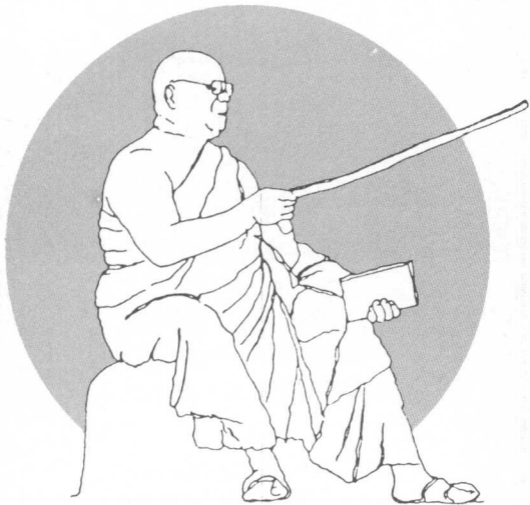

โลกรอดเพราะกตัญญู

พุทธทาสภิกขุ

โลกรอด เพราะกตัญญู

พุทธทาสภิกขุ

โลกรอดเพราะกตัญญู

พุทธทาสภิกขุ

จัดพิมพ์โดย

กองทุนศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา

วัดชลประทานรังสฤษฎ์

กองทุนห้องสมุดศาลาจำปีรัตน์

วัดชลประทานรังสฤษฎ์

กองทุนเสถียรธรรม เสถียรธรรมสถาน

ท่านผู้ใดเห็นคุณค่าของหนังสือนี้

ประสงค์จะช่วยเผยแพร่เป็นธรรมทาน

ติดต่อโดยตรงที่

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทร. ๕๕๓-๕๒๕๓, ๕๕๕-๓๐๗๕

อาสาสมัครจัดทำต้นฉบับคอมพิวเตอร์ : สุขเขต หวังจิตต์, พรรณธิภา ทองช่วย

แม่พิมพ์ โดย สุนทรพิสัย โทร. ๘๐๓-๒๒๕๔

พิมพ์ที่ บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง จำกัด โทร. ๕๕๓-๕๐๐๑, ๕๕๕-๒๒๕๑

โลกรอดเพราะกตัญญู

พุทธทาสภิกขุ

คนทุกคนในโลก มีชีวิตอยู่ได้ และมี
ความสะดวสบายอยู่ได้ เพราะอาศัยความรู้
สติปัญญา ความสามารถของผู้อื่น อันมีเป็น
จำนวนมากนับไม่ไหว หากไร้ปัจจัยอันสำคัญ
นี้แล้ว เขาจะต้องตาย ตั้งแต่ออกจากท้อง
มารดาใหม่ๆ เพราะไม่มียาจะกิน ไม่มีผ้าจะ
ห่ม ไม่มีหลังคาจะอาศัย.

เขาไม่รู้จักหน้าค่าตาของผู้ให้กำเนิด การประกอบยา การทำเครื่องนุ่งห่ม การทำที่อยู่อาศัย และวิชาความรู้ต่างๆ แต่เขาก็เป็นหนี้บุญคุณของบุคคลเหล่านั้นมาเสียแล้ว ตั้งแต่ในท้องแม่.

ฉะนั้น ทุกคนมีความผูกพันในทางหนี้บุญคุณต่อกันและกัน จนนับไม่ไหว โดยไม่ต้องกล่าวถึงบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ซึ่งเป็นหนี้บุญคุณอยู่เหนือศีรษะโดยตรงเลย.

แม้การที่คนในประเทศหนึ่ง ได้เป็นบุญคุณของคนในประเทศอื่น ก็เป็นสิ่งพิจารณาเห็นได้ไม่ยากเลย.

ความรู้และการยอมรับรู้ในบุญคุณของผู้อื่น ที่มีอยู่เหนือตนนี้ เรียกว่า “กตัญญูตา”. การพยายามทำตอบแทนบุญคุณนั้น ๆ เรียกว่า “กตเวทิตา”. คนผู้รู้บุญคุณท่านเรียกว่า “คนกตัญญู” คนที่ทำตอบแทนเรียกว่า “คนกตเวทิตี”.

กตัญญูกตเวทิตา-ความรู้บุญคุณท่านแล้วทำตอบแทนให้ปรากฏ นี่เป็นธรรมปกครองโลกให้เป็นอยู่ได้ และอยู่ด้วยความสงบสุข.

คนในโลกแต่ละคนยังไม่รับรู้ในความเป็นหนี้บุญคุณของกันและกันอย่างที่ จะแยกกันไม่ออกยิ่งขึ้นเพียงใด ก็ยิ่งทำให้โลก เต็มไปด้วยความแข่งขัน แย่งชิง โหดร้ายทารุณ และเกิดลัทธิการเมืองอันทำให้โลกระส่ำระสาย มากยิ่งขึ้นเพียงนั้น. ฉะนั้นความสนใจใน ธรรมะคือ “กตัญญูกตเวทิตาธรรม” นี้ นับว่า เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งทีเดียว.

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งงามทั้งหลายของคนไทยเรา ล้วนแล้วแต่มีความกตัญญูกตเวทิตะเป็นที่ยึดสำคัญ และทั้งเป็นไปเพื่อรักษาและส่งเสริมคุณธรรมข้อนี้ ให้คงมีอยู่ในโลกนี้อย่างแน่นแฟ้นพร้อมกันไปในตัว.

คนอกตัญญูอย่างยิ่งคือคนที่ไม่ยอมรับว่าทุกคนในโลกเป็นหนี้บุญคุณต่อกันอย่างแน่นแฟ้น.

คนที่มีความกตัญญูถึงที่สุด ก็คือคนที่ยอมรับว่า แม้แต่สัตว์พาหนะ เช่น วัว ควาย ก็เป็นสิ่งที่มิบุญคุณ. อย่าต้องกล่าวถึงบิดามารดา ครูบาอาจารย์เลย.

ถ้าใครยอมรับรู้ในบุญคุณของวัวควาย เป็นต้นแล้ว บ้านเมืองนั้นจะเต็มไปด้วยความ สงบสุขเพราะมีแต่คนใจสูง รู้จักตอบแทน บุญคุณแม่แก่วัวควาย แล้วจะเบียดเบียน เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งมีบุญคุณต่อกัน ยิ่งไป กว่าวัวและควายได้อย่างไรเล่า.

บ้านเมืองนั้นจะอุดมสมบูรณ์ ด้วยวัว ควายพันธุ์ดี มีคุณภาพสูง มีมนุษย์ใจสูงเป็น เจ้าของ ชัยนั้ทำมาหากิน โดยปราศจากการ เบียดเบียนกันแม้แต่หน่อย.

ส่วนบิดามารดา ครูบาอาจารย์นั้น ไม่ ต้องกล่าวถึง เพราะจะตั้งอยู่ในฐานะเป็น เทวดาหรือปุชนิยบุคคล อยู่เหนือเศียรเกล้า ของทุกคนทั่วไปจริงๆ.

คนที่มีความกตัญญู ละเอียดยิ่งไปกว่า
นั้น ย่อมรู้จักบุญคุณของป่าไม้ ทุ่งนา ห้วยหนอง
คลอง ลำธาร ถนนหนทางและสิ่งสาธารณะ
อื่นๆ กระทั่งดอกไม้ และ ผีเสื้อ ซึ่งบินไปมา
อยู่โดยปราศจากความรู้จักมักคุ้นกับผู้ใด.

ผู้ไม่รู้คุณค่าของป่า ย่อมทำลายป่าเสีย
ด้วยความเห็นแก่ตัวข้างเดียว จนลูกหลานไม่
มีแม้จะปลูกเรือนกันอีกต่อไป จนห้วยหนอง
ลำธารเหือดแห้งเพราะป่าต้นกำเนิดนั้นถูก
ทำลายหมด ไม่มีความชื้นของป่าจะคายน้ำ
ออกมาเป็นลำธารและจะดึงดูดเมฆฝน ให้มา
ตกเป็นฝน ณ ที่นั้นจนเพียงพอ.

ผู้ไม่รู้บุญคุณของถนน คุณ คลอง ย่อม
รुकเนื้อที่ถนน ตรอก ทางเดินให้แคบเข้า จนไม่
สำเร็จประโยชน์ดังที่บรรพบุรุษได้มุ่งหมายไว้.

เขายอมทนลำบาก ในการไปมายามค่ำ
คืน ดึกดื่น ทั้งในยามปรกติและยามคับขัน
ไม่ยอมสละเนื้อที่ทำถนน หรือทางเดิน
สาธารณะ แม้แต่นิวเดียว.

เขาตัดต้นไม้ผลในป่าสาธารณะลงทั้งต้น
เพียงเพื่อเอาผลของมันเพียงหาบเดียวหรือ
กระบุงเดียวเท่านั้น.

ถ้าเขาเป็นคนกตัญญู สิ่งเหล่านี้จะไม่
เกิดขึ้นเลย แผ่นดินจะร่ำรวยด้วยสิ่งอันจะทำ
ความชื่นอกชื่นใจให้แก่คนทุกคนในโลกนี้ยิ่งขึ้น
ทุกที เพราะการทะนุถนอม และการบำรุงส่งเสริม
เสริม ของผู้มีกตัญญูตาธรรมเหล่านั้น.

คนที่มีความกตัญญูอันละเอียดสุขุมยิ่ง
ขึ้นไปกว่านั้นอีก ย่อมรู้จักบุญคุณของศัตรู
และปรปักษ์ ตลอดจนรู้ถึงสิ่งอันเป็นอุปสรรค
ต่าง ๆ ชนิด.

ศัตรูทำให้คนกตัญญูมีความฉลาด และ
ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปกว่าเดิม ทำให้เขาประกอบ
ด้วยคุณธรรมอันสูงยิ่งขึ้นด้วยความอดกลั้น
อดทน และการเสียสละ เป็นต้น.

ผู้พิจารณาวิชาทำให้เรากลายเป็นคน
หนักแน่นมั่นคงและมีความเมตตากรุณาชั้น
สูงเป็นพิเศษที่คนธรรมดาไม่มีได้.

อุปสรรคทั้งหลาย ทำให้เรามีปัญญา
เข้าใจโลกถูกต้องตามที่เป็นจริง ชนิดที่จะทำ
ให้เรามีชีวิตอยู่ในโลกต่อไป ด้วยความผาสุก
ยิ่งขึ้น.

ความเจ็บไข้และความยากลำบากทุก
ประการ ทำให้เราเกิดวิปัสสนาญาณ ปลงตก
จนมองเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้จริงๆ
และทำให้บรรลุมรรค ผล นิพพาน.

เพราะเหตุนั้น คนที่อกตัญญูไม่รู้คุณค่า
ของสิ่งเหล่านี้จะต้องล่มจม หรืออย่างน้อยก็
ซุดหลุมฝังตัวเอง เพราะความโกรธตอบริษยา
ตออบ ความอึดอันตันใจ เอะอะไวยวาย มีจิต
โຈระสำระสายทำอะไรมืดพลาดไปหมด ทุก
สิ่งทุกอย่าง แล้วจักไม่เป็นการทำลายตัวเอง
อย่างไรได้.

ส่วนคนที่กตัญญูรู้คุณของสิ่งเหล่านี้
ย่อมทำให้โลกสงบ เยือกเย็น งดงาม ยากที่จะ
เปรียบเทียบได้.

เขาสามารถทำมาให้กลายเป็นพระ
ทำยักษ์ให้กลายเป็นมนุษย์ที่ดี ทำคนตระหนี่
ให้กลายเป็นคนใจบุญสุนทรทาน ทำคน
ริษยาให้กลายเป็นคนใจกว้าง แล้วจะไม่ทำ
ให้โลกนี้กลายเป็นสวรรค์ได้อย่างไร.

เขารู้คุณของศัตรูในการที่ให้บทเรียน
อันประเสริฐสุด อันจะหาที่อื่นไม่ได้แก่เขา
เขาจึงขอบคุณและพยายามสนองตอบด้วย
ความดี. บุญคุณของศัตรูมีมากเช่นนี้ จึงเป็น
การยาก ที่คนกตัญญูจะมองข้ามไปเสียได้.

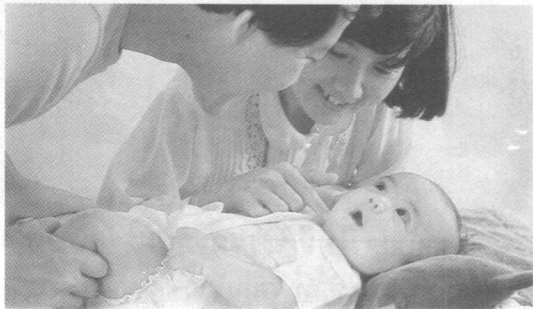

ถ้าคนเราไม่มีศรัทธาและอุปสรรคเอาเสียเลย โลกนี้ก็จะไร้สิ่งที่เรียกกันว่า“สมรรถภาพ”. ผู้ที่มองเห็นคุณค่าของศรัทธาและปรบักษ์ย่อมไม่อาจที่จะก่อความยากเข็ญขึ้นในโลกได้แต่ประการใด.

โลกสงบเยือกเย็นไปกว่าระดับธรรมดา ก็เพราะมีบุคคลที่ใจสูง ถึงขนาดมองเห็นบุญคุณของศรัทธาและอุปสรรคดังกล่าวแล้ว ซึ่งนับว่าเป็นคนที่กตัญญูที่ลึกซึ้งสุขุมถึงที่สุด.

เมื่อแม้แต่ศรัทธาและปรบักษ์ ก็มีบุญคุณแก่เราถึงเพียงนี้แล้ว จงคิดดูเถิดว่าบิดามารดา ครูบาอาจารย์ตลอดจนถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นวัตถุสูงสุดถึงเพียงนั้น จักเป็นสิ่งที่มิมีบุญคุณแก่เรามากน้อยเพียงไร.

ทุกคนไม่ได้เกิดจากโพรงไม้ แต่เกิดมา
ในโพรงเล็กๆในครรภ์ของมารดา ด้วย
การร่วมมือของบิดา. เกิดมาแล้วมีชีวิตอยู่ได้
และเจริญเติบโตต่อไปบนความเสียสละของ
บิดามารดาและของทุกคนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยว
ข้อง อันมีจำนวนมากเหลือที่จะคณานับ.

บัณฑิตทั้งหลายมีพระพุทธเจ้า เป็นต้น.
ยกบิดามารดาขึ้นเป็นบุคคลแรกในเรื่องนี้ ก็
เพราะเป็นบุคคลแรกในการให้กำเนิด ให้
ปัจจัยเป็นเครื่องยังชีวิต ให้วิชาความรู้ให้การ
อบรมอุปนิสัยที่ดีและอื่นๆ ที่เป็นผลดีอีก
มากมาย.

หากผู้ใดมีจิตธรรม จนถึงกับไม่รู้คุณ
ของบิดามารดาแล้วก็เป็นการสุดวิสัย ที่เขา
จะรู้จักคุณของปรบักษ์และศัตร์ดังกล่าวแล้วได้.

การชิมซาบในพระคุณของบิดามารดา
จึงเป็นความกตัญญูหมายเลขหนึ่งของคนทุก
ชาติทุกภาษาของคนในโลกนี้และโลกอื่น
ทุก ๆ โลก.

ผู้ไม่รู้คุณบิดามารดา ย่อมถูกจัดไว้ใน
ฐานะ เป็นบุคคลที่ใคร ๆ ไม่ควรไว้ใจในโลก.

ผู้ที่จะได้ชื่อว่า เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา หรือกตัญญูต่อบิดามารดา อย่างแท้จริงนั้น ก็คือผู้ที่ทำหน้าที่“ยกบิดามารดาขึ้นจากนรก”ได้.

บิดามารดาย่อमतกนรกชื่อว่า“ปุตะ” นรกชื่อว่า“ปุตะ”นี้ ได้แก่ความร้อนใจ เป็นทุกข์หนักเพราะไม่มีบุตรที่จะเป็นเครื่องทำความชื่นชมยินดี ไม่มีบุตรที่จะสืบสกุล ไม่มีบุตรที่จะเลี้ยงดูในยามที่ตนแก่ชราหรือเป็นไข้ ไม่มีบุตรที่จะบำเพ็ญกุศลทักษิณาทานให้เมื่อตนตายไปแล้ว.

ครั้งได้ลูกที่กตัญญูมา บิดามารดาก็ขึ้นจากนรกอันนี้โดยสิ้นเชิง บุตรจึงได้ชื่อว่า เป็น“ผู้ยกบิดามารดาขึ้นจากนรก” เพราะเหตุนี้.

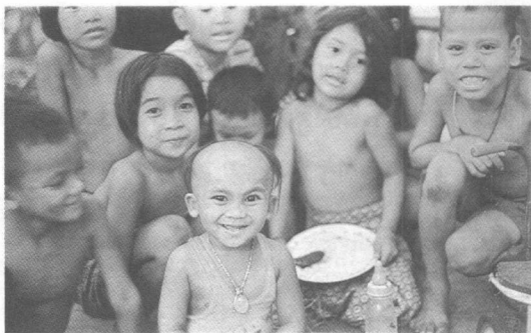

หากได้ลูกมาเป็นคนอกตัญญู ไม่รู้บุญคุณของบิดามารดา ลูกคนนั้นเอง กลายเป็นผู้จับบิดามารดาของตน ไล่ลงไปไนนรกขุมนี้ให้ลึกลงไปอีก จนยากที่จะขึ้นพ้นได้.

คนบางคนเป็นคนเจ้าชู้มาตั้งแต่เล็ก เผลวไหลในการเล่าเรียน หรือการอบรมตน ให้เป็นคนดี ใช้เงินเปลือง ผลาญทรัพย์สมบัติที่เกิดจากเหงื่อไคลของบิดามารดาตามความสบายใจของตน หมกมุ่นอยู่ในความเสียหาย โดยไม่ต้องนึกว่ามันเป็นการทรمانจิตใจของบิดามารดาสักเพียงใด ไม่เลี้ยงบิดามารดาทั้งด้วยอาหารกายและอาหารใจ แต่รบกวนให้บิดามารดาเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานของตนสืบไป ไม่มีที่สิ้นสุดในฐานะอย่างเดียวกับคนใช้รังเกียจบิดา มารดาในยามแก่ชราหรือเจ็บไข้ราวกับว่าเป็นสิ่งน่าขยะแขยงหรือน่ารำคาญ ลืมบิดามารดา ไม่รู้สึกว่ามีบิดามารดา ตั้งแต่

บิดามารดายังมีชีวิตอยู่ บุคคลอย่างนี้ไม่ได้
ชื่อว่าบุตร เพราะเหตุที่ไม่ได้ยกบิดามารดา
ขึ้นจากรก อันมีชื่อว่า“ปุตะ”นั่นเอง.

เขาเป็นได้อย่างมากเพียง ผล หรือ ลูก
หรือ ก้อนอะไรที่ไม่สะอาดก้อนหนึ่ง ที่หลุด
ออกมาจากท้องมารดาของเขาเท่านั้น เขาจึง
มิใช่ผู้ที่จะทำให้โลกนี้ให้สะอาด หรือสงบได้
แต่อย่างไร เพราะความที่เขาเป็นผู้ที่มีจิตใจ
ชนิดที่ไม่อาจรู้สึกในบุญคุณของผู้ที่มีบุญคุณ
นั่นเอง.

ส่วนผู้ที่สามารถเป็นบุตรที่ดี คือสามารถยกบิดามารดาขึ้นจากนรกชื่อว่า“ปุตะ” ได้นั้นไม่ต้องสงสัยเลย เขามีอะไรพร้อมที่จะรู้สำนึกบุญคุณของโลกด้วยการทำความสงบเย็นใส่ไว้ในโลกนั่นเอง.

ผู้รู้บุญคุณของบิดามารดา แล้วพยายามทำตอบแทน จึงถูกจัดไว้ในฐานะอันเป็นที่นับถือและไว้วางใจทั้งของเทวดาและมนุษย์.

ครูบาอาจารย์ คือผู้นำทางฝ่ายวิญญาน
ของกัลปบุตรที่เติบโตขึ้นมาในโลกนี้.

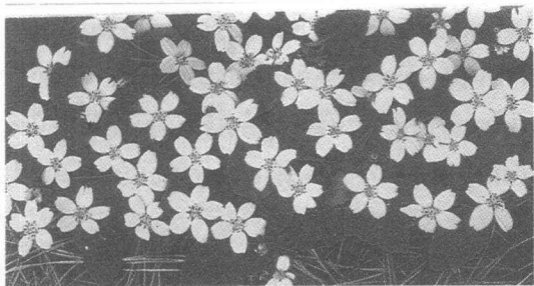
การที่วิญญานจะเดินไปถูกทางหรือมี
ใจสูงได้นั้นเป็นสิ่งที่มิได้ยาก เป็นสิ่งที่ลึกลับ มี
พิธีรีตองมาก และต้องอบรมนาน, ฉะนั้นจึง
ต้องมีบุคคลขึ้นประเภทหนึ่งในโลกนี้เพื่อรับ
ภาระอันนี้ และเราเรียกว่า“ครูบาอาจารย์”.

การที่ต้องมีบุคคลประเภทนี้ขึ้นโดย
เฉพาาก็เพราะว่า จะได้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพา
หรือมีโอกาสอันเพียงพอในการทำหน้าที่ของ
ตน.

แต่คนสมัยนี้ มีความคิดโน้มเอียง ไป
ในทางที่ว่าครูบาอาจารย์เป็นลูกจ้าง หรือผู้
รับจ้างทำหน้าที่นั้นๆ เพราะได้รับเงินเดือน
หรือสิ่งของ สำหรับบำรุงจากผู้ใดผู้หนึ่งหรือ
ทางใดทางหนึ่ง ความกตัญญูในครูบาอาจารย์
จึงร่อยหรอไป.

จริงอยู่ ที่มีระเบียบให้เงินเดือน หรือ
ถวายปัจจัยเครื่องยังชีพแก่ครูบาอาจารย์ แต่
เมื่อคิดดูแล้ว สิ่งให้นั้นมีค่าเพียงเพื่อยังชีพ
อยู่ได้ โดยไม่ต้องไปประจบอาศัยอื่นจน
หมดเวลาที่จะทำการอบรมสั่งสอน.

เมื่อเปรียบเทียบกันดูกับสิ่งที่อาจารย์
ประสิทธิ์ประสาทให้ ย่อมจะเห็นได้จาก
ความสูงทางวิญญาณที่ได้รับจากครูบา
อาจารย์นั้น มีค่ามากเกินกว่าของที่ใช้เป็นค่า
บูชาครูบาอาจารย์ อย่างที่จะเปรียบเทียบกัน
ไม่ได้เลย.

ครูบาอาจารย์ พ้นจากฐานะของความ
เป็นลูกจ้าง แต่อยู่ในฐานะของความเป็น
“ปราชญ์บุคคล” ก็เพราะให้สิ่งที่มีค่าสูงสุดแก่
มนุษย์ ยิ่งกว่าศิษย์จะตอบแทนไหนีเอง.

แม้จะจากกันไปแล้ว ก็ยังเป็นเครื่อง
ยึดเหนี่ยวน้ำใจศิษย์ให้งดเว้นจากการทำใน
สิ่งที่ไม่ควรทำได้ ทุกคราวที่ระลึกได้ถึงอาจารย์
ว่าได้เคยพร่ำสอนหรือขอร้องหรือแสดงความ
มุ่งหมายไว้อย่างไร.

พืชแห่งความมีใจสูง ที่อาจารย์ได้เพาะ
หว่านไว้ในหัวใจของศิษย์นั้น แม้หากจะไม่
ออกผลในขณะนั้น ก็ยังอาจออกผลได้ในกาล
ภายหลัง เมื่อศิษย์เองแก่ชราไปแล้ว, หรือแม้
เมื่อจะสิ้นลมหายใจ ก็ยังเป็นสิ่งที่เป็นไปได้
เสมอ.

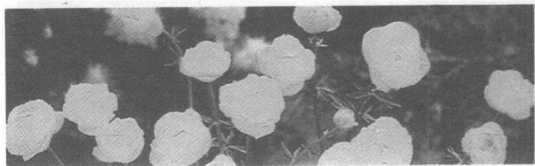

การได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้อบรม
ตัวอย่างที่ดีจากอาจารย์ในแง่ต่างๆ เมื่ออยู่
ในสำนัก ย่อมเป็นเชื้ออันเร้นลับฝังอยู่ใน
สันดานของศิษย์โดยไม่รู้สีก สำหรับจะงอก
งามเป็นสติปัญญาในการก้าวหน้า หรือการ
กลับตัวจากที่ผิดในโอกาสหลังได้เสมอไป.

ในกรณีปกติ ครูบาอาจารย์ ย่อมยก
สถานะทางวิญญาณของศิษย์ ให้สูงต่อขึ้นไป
จากที่บิดามารดาได้ยกขึ้นไว้แล้วเพราะเป็น
บุคคลที่โลกจัดไว้ เพื่อการนี้โดยเฉพาะ.

อาจารย์ต้องอดกลั้นอดทนเป็นพิเศษ และเอาใจใส่สอดส่องเป็นพิเศษ จึงจะสามารถปลูกฝังความสูงทางวิญญาณลงไป ในจิตของศิษย์ได้สำเร็จ นั่นแหละคือ “เมตตา” ของอาจารย์.

อาจารย์ต้องทำการศึกษา และอบรมตนเองให้มากเป็นพิเศษอยู่เสมอ จึงมีอะไรเพียงพอ ที่จะปลูกฝังให้แก่ศิษย์ นั่นแหละคือ “ปัญญา” หรือ “วิชา” ของอาจารย์.

อาจารย์จักต้องเสียสละมากอย่างนี้เสมอไป จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะตกไปเป็นลูกจ้างของศิษย์ แต่กลับมีบุญคุณเหนือศีรษะของศิษย์ทุกคน.

ศิษย์ที่มีความกตัญญู จึงเป็นบุคคลที่มีความถูกต้องและความสมประกอบอยู่ในนิสัย

สันดานของตน มีความเหมาะสมที่จะทำโลก
นี้ให้ร่มเย็น ด้วยความอดกลั้นอดทนและ
ความเฉลียวฉลาดของตนสืบไป.

ความระลึกถึงบุญคุณของอาจารย์ มี
แต่จะให้อยากทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่
ประชาชนสืบไป ไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อรักษา
เกียรติแห่งสำนักของอาจารย์ และอุทิศส่วน
กุศลแก่อาจารย์พร้อมกันไปในตัว.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสไว้โดยตรง
ว่าเมื่อระลึกถึงคุณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว มี
ทางที่ควรทำทางเดียวเท่านั้น คือการทำ
ความดีอันกว้างขวางอุทิศแก่บุคคลนั้น หรือ
เป็นที่ระลึกถึงบุคคลนั้น.

การเช่นสรวง หรือการร้องไห้ เป็นต้น
ไม่มีประโยชน์อันใด แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเลย.

ฉะนั้นผู้ที่รักอาจารย์และรู้คุณอาจารย์
จึงตั้งหน้าตั้งตาบำเพ็ญประโยชน์แก่โลก.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้พระนาม
ว่า“พระบรมครู” เพราะทรงสามารถยก
วิญญานของสัตว์ให้สูงขึ้นได้จนถึงที่สุด ไม่
ถูกความทุกข์ท่วมทับอีกต่อไป จนทำให้
บุคคลนั้นๆ ได้นามว่า“พระอริยเจ้า”.

พระธรรม ของพระองค์ก็คือ วิธีการยก
วิญญานให้สูงขึ้นพ้นจากน้ำ คือความทุกข์
โดยสิ้นเชิงนั่นเอง.

พระสงฆ์ คือผู้ที่ทำได้ตามนั้น แล้วสืบ
อายุของพระธรรมมาจนถึงพวกเรา ทำให้เรา
ได้มีโอกาสได้รับสิ่งประเสริฐ เหมือนกับได้
รับจากพระพุทธเจ้าโดยตรง.

พระสาวกทั้งหลายเหล่านี้ ทนรับความ
ยากลำบากในการทำหน้าที่ทุกประการสืบ
อายุพระศาสนา ทั้งนี้ก็เพราะ ความกตัญญู
ในพระผู้มีพระภาคเจ้า.

เรากล่าวได้โดยไม่ต้องกลัวผิดว่า ศาสนาเป็นมรดกตกทอดมาถึงพวกเราใน สมัยนี้ได้ ก็เพราะ“ความกตัญญู”ของเหล่า พระสาวก ที่ตั้งใจทำให้ตรงตามพระพุทธ ประสงค์นั่นเอง.

ความกตัญญูของพระสาวก ทำให้พระ ศาสนาสืบอายุมาได้พันๆปี โลกมีศาสนาเป็น ร่วมโพธิ์ร่วมไทรก็เพราะความเสียสละด้วยอำนาจ ความกตัญญูของบรรดาพระสาวกทั้งหลาย.

โลกมีธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองเพราะ พุทธบริษัท บัณฑิตตั้งใจทำให้ตรงตามพระพุทธ ประสงค์ เพื่อสนองพระคุณของพระองค์.

เราจะเห็นได้ว่าความกตัญญู เป็น ธรรมที่คุ้มครองโลก สมควรที่เราทั้งหลาย จะช่วยกันรักษาเอาไว้อย่างมั่นคง.

กล่าวโดยแท้จริงแล้ว ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งงามของพุทธบริษัท ล้วนแต่เกิดขึ้นมาเพราะความกตัญญูกตเวทิตี่ เป็นไปได้ เพราะความกตัญญูกตเวทิตี่ และมุ่งหมายจะชุบย้อมธรรมะคือความกตัญญูกตเวทิตี่ นี้ให้ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของบุตรหลาน ผู้เป็นอนุชนสืบไปอย่างมั่นคง.

จารีตประเพณีต่างๆ เช่น การปลงศพผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ เป็นต้น มุ่งหมายจะชักซ้อมความกตัญญูกตเวทิตี่ในหัวใจของคนทุกคน ยิ่งกว่าที่จะมุ่งหมายอย่างอื่น จึงได้เกิดประเพณีท่อมเท เพื่อการจัดงาน อย่างไม่คำนึงถึงความหมดเปลืองและความยากลำบากทุกๆ ประการ. ทั้งนี้เพราะเห็นความจำเป็นในการที่โลกเราจักต้องเป็นโลกที่ออบย้อมอยู่ด้วยความกตัญญูกตเวทิตี่ จึงจะเป็นโลกที่ร่มเย็นโดยนัยที่กล่าวมาแล้ว.

ศาสนาและจารีตประเพณี ของคนทุก
ชาติทุกภาษาล้วนแต่มีหลักเกณฑ์อย่างนี้.

แต่สำหรับพุทธศาสนาเรานั้นยังมีหลัก
การที่จะระมัดระวัง ให้ความหมดเปลืองนั้น
หมดเปลืองไปในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่
สังคม พร้อมกันไปในตัวด้วยอีกโสดหนึ่ง.

ความกตัญญูของพุทธบริษัททั้งหลาย
จึงเป็นไปเพื่อทำให้โลกร่มเย็น อย่างน่าชื่น
อกชื่นใจแท้จริง.

ถ้าหากทุกคนในโลก ยอมรับรู้ถึงความจริงอันประเสริฐสุด คือความที่มนุษย์ทุกคนเป็นหนี้บุญคุณต่อกันและกัน แม้แก่คนที่ เป็นศัตรูของกันและกัน ดังที่กล่าวแล้ว โลกนี้จะเต็มไปด้วยการแข่งขันกันทำความดี เพื่อปลดเปลื้องหนี้บุญคุณของตนๆ ให้พ้นหนี้อันนี้.

ถ้าหัวใจของคนทุกคนในโลกนี้ เต็มไปด้วยความกตัญญูกตเวทีจริงๆ แล้ว โลกนี้จะ เป็นโลกที่งดงามยิ่งกว่าเทวโลก น่าอยู่ยิ่งกว่าเทวโลก ปลอดภัยยิ่งกว่าเทวโลก และน่าบูชา น่าปรารถนา ยิ่งกว่าเทวโลกโดยไม่ต้องสงสัยเลย.

จงคิดดูให้ดีเถิด การที่เรามีความอดทน
ต่อกันและกัน ไม่หุนหันพลันแล่น ทำอะไรลงไป
ไปด้วยโทสะทั้งหมด ก็เนื่องจากยังระลึกถึง
คนนั้นคนนี้ ระลึกถึงบิดามารดา พี่ ป้า น้า อา
ของเรา ที่เคยมีความดีต่อเรา เราคงไม่ใจไม่
ใส่ระกำต่อผู้ใดผู้หนึ่งลงไปได้ง่ายๆ.

แม้หากเราจะหลุดผลุนผลันทำลงไป
ก็ยิ่งถึงกับเรียกตัวมาขอโทษ ให้อภัยกัน
เพราะเห็นแก่คนนั้นคนนี้ตาดำๆ บ้าง เพราะ
เห็นแก่คนที่ตายไปแล้วบ้าง ที่เคยดีต่อเรา
หรือต่อบิดามารดาของเรา เป็นต้น.

ความกตัญญูเป็นสิ่งที่นับว่า มีอำนาจ
แปลงยักษ์ให้กลายเป็นมนุษย์ได้ ทำโลกให้
รอดและร่มเย็นได้ ดังกล่าวมานี้แล.

เราทั้งหลาย จงช่วยกันทะนุถนอม
ธรรมะอันประเสริฐข้อนี้ ให้ยังคงอยู่เป็นร่ม
โพธิ์ร่มไทรของโลก ด้วยความพร้อมเพรียง
และเสียสละอย่างยิ่ง ของพวกเราทุกคน
ตลอดกาลนานเทอญ.

— พุทฺธมฺม อภินันฺทฺยฺก. —

โมกขพลาราม ไชยา

โลกจรด เพาะ กัตถุญญ.

อันบุคคล กัตถุญญ รู้คุณ โลก
 อุปโลก ขวโลก มี ๔ ชั้น ๓ ภาย
 น้ำ หรือ กสิธ อังหรือหญ้า ปลา หรือ ไม้ ฯลฯ
 รู้จัก ๔ ชั้น อย่าง ๓ ภาย ๔ ชั้น ภาย ๓ ;

อันใด คน ๓ คน ทุกคน มี
 คำนแต่มี คุณต่อกัน นั้นเห็นใน
 มอญ ๔ ชั้น ดู ๔ ชั้น เห็น เช่นนั้น หรือ
 โลกจรดได้ เพาะ กัตถุญญ รู้คุณ กัน ;

ประเทศชาติ ศาสนา-มหากษัตริย์
 ของเมือง อิตตธรรมาทไทย ๔ ชั้น มนุษย์
 จรดกันได้ เพาะ รัก ๔ ชั้น อย่าง ๓ ภาย ๓
 เพาะ กัตถุญญ มี นี้ ๔ ชั้น ๓

- ฟูพอมมา อิมพิมุโน -